

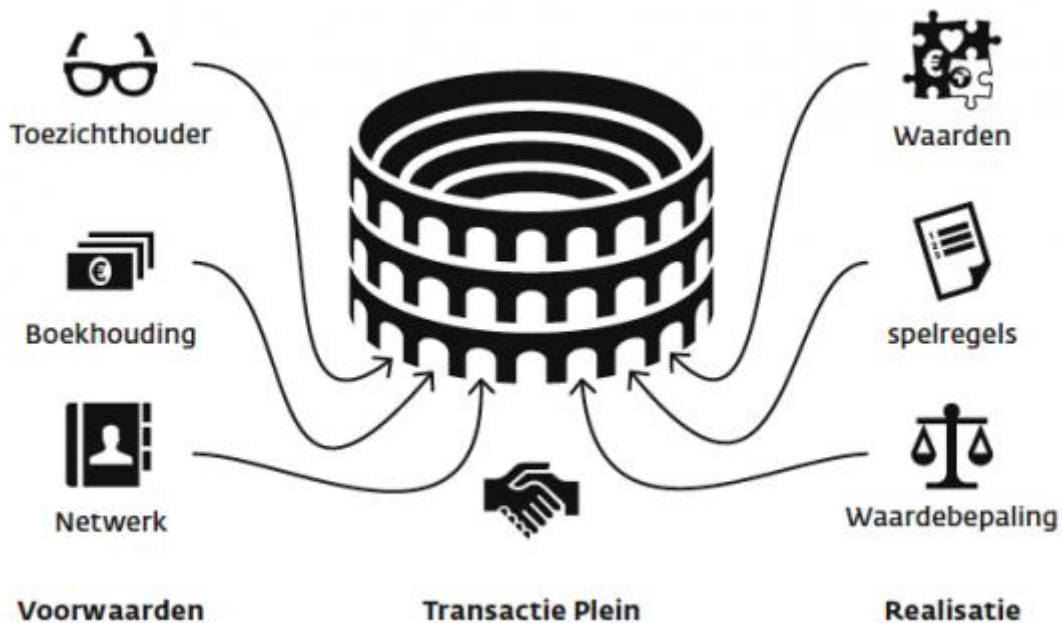

duurzaamplus.nl

zelfstandig, onafhankelijk en ter zake

Hybride Bankieren maakt einde aan geld als exclusief transactiemiddel

editor Désirée Crommelin, 15/05/2015

HYBRIDE BANKIERN MAAKT EEN EINDE AAN GELD ALS EXCLUSIEF TRANSACTIEMIDDEL, stelt Jan Jonker, hoogleraar Duurzaam Ondernemen aan de Radboud Universiteit Nijmegen. In zijn column voor duurzaamplus.nl anticipeert hij op de uitkomsten van een onderzoek naar voorwaarden en spelregels van Hybride Bankieren (HB) in de nieuwe economie. Het gaat daarbij om te innoveren naar alternatieve transactiesystemen van gelijkwaardig betalen met tijd, afval, zelfopgewekte energie en traditioneel geld. Dat regel je niet zo maar in ons bestaande sociaaleconomische klimaat. Jonker voorziet ‘schurende’ ontmoetingen met gevestigde belangen in een samenleving waar denken in geld in de haarvaten van haar economisch systeem zit en waar een instrumentarium voor alternatieve transactiesystemen nog ontbreekt.

Hybride bankieren

Hybride bankieren maakt het mogelijk op basis van verschillende soorten waarde-eenheden transacties met elkaar te doen, waarbij deze waarde-eenheden ook onderling geruild kunnen worden. In het project Hybride Bankieren (HB), opgezet vanuit de Nijmegen School of Management, proberen we uit te zoeken hoe dat zou kunnen werken. Een wetenschappelijke poging om buiten het gangbare systeem en de daarbij behorende alternatieve paden te denken. De term ‘hybride’ staat voor het vermengen van ongelijksoortige zaken. Bij Hybride Bankieren betekent dit, dat je verschillende mogelijkheden hebt om een doel – een transactie – te bereiken, waarbij je deze verschillende mogelijkheden naast elkaar laat bestaan en op elkaar afstemt.

Het onderzoek

Het project Hybride Bankieren was niet mogelijk zonder de hulp en inzet van heel veel mensen. Drie in het bijzonder verdienen het om genoemd te worden: Patrick Schaap, Chriss van Pul en Sjoerd Janssen. Dank gaat ook uit naar de sponsors ASN Foundation, NS, Provincie Gelderland, PGGM, RVO, Stichting Philadelphia en Stichting OCF. Het seminar wordt mede mogelijk gemaakt door de ABN Amro.

Geld geen exclusief transactiemiddel

We leven in een tijd van een grote maatschappelijke transitie ook op het gebied van bankieren. Terug naar de oude economie is geen optie. Dus moeten we op zoek gaan naar een andere, circulaire inrichting van de economie met nieuwe business modellen. Deze transitie vraagt om een kritische en fundamentele beschouwing over de rol en waarde van geld. Niet om een discussie aan te zwengelen over complementair geld, dat door private partijen wordt geschapen en naast het wettige betaalmiddel circuleert, noch over digitale munten (crypto-currencies). Nee, gewoon een oplossing dichterbij huis zoeken, in de praktijk van ons eigen dagelijkse leven. Kunnen we een waardesysteem bedenken waarbinnen we tegelijkertijd en naast elkaar, kunnen betalen met tijd, afval, zelfopgewekte energie etc. en pas als het echt nodig is met traditioneel geld? Dus niet langer door eerst alles in euro's uit te drukken (monetariseren). Die vraag proberen te beantwoorden leidt tot een zoektocht naar de voorwaarden, bouwstenen en spelregels voor een systeem Hybride Bankieren.

“Oude economie leidt tot diverse economische crises, uitsluiting van mensen en ecologische kaalslag”

Verzet burger grootschalige systemen

Onze huidige economie is heel kwetsbaar geworden. Maatschappelijk-organisatorische systemen die in de afgelopen eeuwen zijn ontwikkeld, lijken letterlijk niet meer van deze tijd. Steeds vaker lopen we tegen hun grenzen aan. Dat uit zich in diverse economische crises, uitsluiting van mensen en ecologische kaalslag. De onderliggende oorzaak is een te ‘enge’, te beperkte visie op groei die uitsluitend rust op financieel-economische argumenten. Een geld-gedreven economie die gebaseerd is op de illusie van greep-houden-op en de maakbaarheid ervan door managers. In werkelijkheid is van echte controle op het maatschappelijke systeem geen sprake. Kijk naar de malaise in de economie, de gezondheidszorg of het bankwezen. Net zoals een woudreus die van binnenuit aangevreten wordt door termieten opeens kan omvallen, zo lijkt

hetzelfde met onze huidige systemen te gebeuren. Het is volgens mij daarom niet verwonderlijk dat er een steeds luider roep om transitie, om verbouwing van systemen op steeds meer terreinen zoals zorg, beleid, onderwijs, bankieren, mobiliteit en energie. Grootschalige systemen, waarin de kloof tussen aanbieder en wij als patiënt, consument, leerling of student een groeiende weerstand oproept.

“Een geld-gedreven economie die gebaseerd is op de illusie van greep-houden-op en de maakbaarheid ervan door managers.”

Kans bieden aan innovatie

Wat je nu ziet is dat het ritselt in de maatschappij van nieuwe oplossingen, kansen, projecten, experimenten en alternatieve organisatie- en businessmodellen. In de rafelranden van de oude economie werken allerlei mensen hard aan het realiseren van een veerkrachtige, duurzame, inclusieve en circulaire economie – ook al weet niemand wat dat precies betekent. Die over elkaar heen buitende opbouwende ontwikkelingen zijn op zichzelf niet voldoende om de nieuwe economie te realiseren. De kunst is om deze nieuwe mogelijkheden te vertalen in organisatie- en transactiemodellen, die recht doen aan de kansen die deze innovaties bieden. Die deze ondersteunen. Want de innovatieve ideeën die aan de keukentafel of op de zolderkamer bedacht worden, komen van mensen die vaak níet de beschikking hebben over gebouwen, machines, grond of geld. Het moet dus echt anders, maar hoe?

Betalen in tijd, afval, energie

Een fundamentele vraag die dan opdoemt, is wat waarde bij deze ontwikkelingen betekent. Welke rol speelt waarde in transacties? Onze samenleving bestaat immers uit een niet aflatende stroom van alledaagse grotere en kleinere transacties die we samen ‘economie’ noemen. Het meest gangbare middel bij transacties is het traditionele geld. Maar een blind vertrouwen in geld als enige ruilmiddel heeft de afgelopen jaren laten zien, dat dat een kwetsbaar sociaaleconomische systeem oplevert. Daarnaast sluit alleen werken met geld als transactiemiddel mensen uit van maatschappelijke deelname, domweg omdat ze geen geld hebben. Moeten we daarom niet veel fundamenteler met elkaar naar de uitwisseling van waarde kijken? Is het mogelijk afscheid te nemen van geld als *exclusief* transactiemiddel en unieke eenheid om ‘waarde’ uit te drukken en tóch transacties te laten plaatsvinden?

Spelregels HB

Inmiddels hebben we aan de Nijmegen School of Management nu zo’n anderhalf jaar onderzoek gedaan. Dat heeft inzicht opgeleverd in de bouwstenen van een HB-systeem. Het onderzoek concentreerde zich dit voorjaar op de spelregels en hoe deze in de praktijk ontstaan. Ze vormen een waardevolle aanzet om er verder over na te

denken en te onderzoeken. Gaandeweg het onderzoeksproject werd steeds duidelijker dat succes van HB afhangt van de context. Er spelen minstens drie fundamentele kwesties een rol: de confrontatie met gevestigde belangen, het feit dat denken in geld in de haarvaten van ons economisch denken zit en het ontbreken van een instrumentarium voor alternatieve transactiesystemen. Het onderzoek laat zien wat echt anders denken over geld inhoudt. Het is pas een begin. De confrontatie met de (be)staande werkelijkheid zal nog voor ‘schurende’ ontmoetingen zorgen.

Seminar

Op donderdag 18 juni wordt op het hoofkantoor van de ABN Amro in Amsterdam een middag-seminar georganiseerd over de voorlopige uitkomsten van het onderzoek Hybride Bankieren. Na afloop krijgen de bezoekers een ‘working paper’ met de tussentijdse resultaten mee naar huis. U kunt er bij zijn. De kosten bedragen € 10,-. [Aanmelden](#)

© Prof. dr. Jan Jonker is Hoogleraar Duurzaam Ondernemen aan de Radboud Universiteit Nijmegen